

Från nya världen

UPPSALA KAMMARORKESTER

DIRIGENT: PAUL MÄGI

**TORSDAG
16 APRIL
2015**

Program

Joan Tower
f. 1938

Made in America

Aaron Copland
1900-1990

Appalachian Spring suite

PAUS

Antonín Dvořák
1841-1904

Symfoni nr 9 i e-moll op. 95 "Från nya världen"
Adagio – Allegro molto
Largo
Scherzo: Molto vivace
Allegro con fuoco

Konserten beräknas pågå till ca 21.10

Paul Mägi, dirigent

Estländaren Paul Mägi är sedan 2004 Uppsala Kammarorkesters chefsdirigent. Han är en högt ansedd dirigent med en omfattande och framgångsrik karriär på scener runt om i Europa, USA och Sydamerika. Han har även ett förflutet som jazzviolinist med internationell verksamhet.

Paul Mägi var konstnärlig ledare och chefsdirigent för Lettiska Nationalorkestern mellan 1990-94 och vid Estlands Nationalopera 1995-2002. Sedan 2011 är han konstnärlig ledare och chefsdirigent vid Vanemuine Teater i Tartu, Estland. Paul Mägi är också professor i dirigering vid Estniska Musikaliska Akademien och har tidigare verkat som gästprofessor vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm.

2013 blev Paul Mägi invald i Kungliga Musikaliska Akademien och i januari 2014 mottog han det hedervärda Estniska Kulturpriset för sitt breda arbete som dirigent och pedagog både i Estland och utomlands.

Uppsala Kammarorkester

Violin 1

Bernt Lysell, konsertmästare
Nils-Erik Sparf
Katarina Edvardsson
Helena Schuback
Anders Inge
Anders Lagerqvist
Dinara Mansurova

Violin 2

Jeffrey Lee
Catharina Ericsson
Christina Gustavsson Hamberg
Gabriele Freese
Elin Emtell Rubinsztejn
Staffan Ebbersten

Viola

Susanne Magnusson
Erik Ring
Lars-Gunnar Bodin
Jörgen Sandlund

Violoncell

Erik Wahlgren
Sara Wijk
Louise Agnani
Gunnar Jönsson

Kontrabas

Barbro Lennstam
Eric Francett
Sigrid Granit

Flöjt

Hanna Gustafsson
Kristina Eriksson

Oboe

Kenneth Boman
Jenny Hülphers

Klarinett

Lena Jonhäll
Elin Willert

Fagott

Sven Aarflot
Ivan Jurcovic

Horn

Fredrik Dickfelt
Lennart Svensson
Anna Axelsson Handsworth
Britt Crafoord

Trumpet

Paul Hägglöf
Bengt Fagerström

Trombon

Birgitta Lagerstedt
Sally Allkins
Kristoffer Siggstedt

Tuba

Alexander Skylvik

Pukor

Christer Ferngren

Slagverk

Martin Larsson
Ulf Strömquist

Piano

Lennart Wallin

Tre amerikanska hälsningar

Som kompositör i USA under mellankrigstiden gällde det att sticka ut för att överleva inom musiklivet. Man kan tänka sig att amerikanerna under denna kännbara depression tilltalades av musik som stärkte den nationella identiteten, och i den miljö utvecklades och lyckades **Aaron Copland**. Med sitt konsekventa och troget tonala tonspråk, ofta uppbyggt på rytmiska, folkmusikaliska ideal, har Copland länge setts som en av de största amerikanska tonsättarna. Ofta spelade verk är bl.a. *Fanfare for the Common Man* och *Klarinettkonserten*, skriven för Benny Goodman. Coplands musik har stått sig stark mycket tack vare dirigenten och kompositören Leonard Bernstein, en nära vän och kollega som Copland samarbetade med ända fram till de bådas nästan samtidiga bortgång 1990.

Baletten *Appalachian Spring* komponerades 1944 till dansaren och koreografen Martha Graham och hennes berömda danskompani i New York. Verket blev Coplands internationella genombrott, gav honom flera priser och ansågs på bred front vara Coplands största prestation inom det han själv kallade "vernacular style", alltså ungefär ett folkligt och inhemskt tonspråk. Mycket av framgången berodde även på Coplands fascination av Martha Graham som person; "Korrekt och återhållsam, enkel men stark". Dessa, enligt Copland typiskt amerikanska värden, återspeglas medvetet i balettmusiken som också blev till en orkestersvit. Huruvida den beskriver våren i bergskedjan Appalacherna har emellertid diskuterats. Nästan fram till premiären hade baletten endast arbetstiteln "Ballet for Martha" och det var faktiskt Martha själv som sent omsider förslög titeln *Appalachian Spring* – en fras ur dikten *The Dance* av poeten Hart Crane.

Men nog kan man i musiken urskilja en innerlig skönmålning, både av naturen och den amerikanska folksjälens. Sviten kulminerar i fem variationer av *Simple Gifts*, en av Amerikas mest kända religiösa folksånger.

Coplands *Fanfare for the Common Man* från 1942, var en kommentar till USA:s inträde i andra världskriget, med influenser av den dåvarande vicepresidenten Henry Wallaces tal om "The Century of the Common Man". Repliken på detta kom 50 år senare. *Fanfare for the Uncommon Woman*, skrevs av **Joan Tower**, som en hyllning till risktagande och modiga kvinnor. Och modig är hon också själv, då hon utmanat det manliga tonsättaretablissemang och på den vägen blivit utnämnd till en av de mest framgångsrika kvinnliga tonsättarna genom tiderna. Tonsättaren, pianisten och dirigenten Joan Tower är idag 76 år och fortfarande verksam tonsättare och professor vid The Bard College Conservatory of Music i New York.

Hur är det egentligen att spela i en lokal orkesterförening? Den frågan ställde Joan Tower till en frilansande violaspelare under en gemensam taxiresa. Svaret fick henne att fatta ett avgörande beslut. En amatörmusikers sanna spelglädje och motivation inspirerade Tower till verket och projektet *Made in America* som skrevs för landets alla "community orchestras". Till slut var hela 65 orkestrar involverade och verket uppfördes mellan 2005-2007 av orkestrar från USA:s samtliga stater, vilket torde vara något av ett världsrekord när gäller spridning av ny konstmusik. 2008 vann stycket tre Grammys genom en inspelning med Nashville Symphony Orchestra. *Made in America* har alltså ett tydligt syfte, nämligen att förse duktiga amatörorkestrar med skraddarsydd

repertoar, även om musiken inte alltid är lättspelad. Men verket är också en nationell tribut, eller i alla fall ett amerikanskt musikaliskt vykort, baserad på den patriotiska hymnen *America the beautiful*. Musiken i sig kräver dock ingen speciell programförklaring. Den är vital, färgsprakande och självsäker, såsom upphovskvinnan själv.

På våren 1891 mottog tjeckiske **Antonín Dvořák** ett telegram från USA där han erbjöds tjänsten som rektor och dirigent vid National Conservatory of Music i New York. Men slaktarsonen Dvořák tvekade. Han var etablerad böhmisk tonsättare, hade slagit sig ner på sin älskade landsbygd och hade inga som helst planer på att bryta upp från idyllen. Konservatoriet ville tillsätta en person som skulle fostra en ny generation tonsättare inom genuin amerikansk musik, och man spanade över Atlanten och valde mellan Dvořák och finske Jean Sibelius – personligheter som lyckats med motsvarande på hemmaplan. Valet föll alltså på Dvořák, som efter många övertalningsförsök tackade ja. Den 17 september 1892 avseglade familjen Dvořák från Southampton med kurs mot Ny värld.

Dvořáks amerikaperiod 1892-1895 kan ses som den musikaliska höjdpunkten i karriären, med verk som *Cellokonserten*, "*Den amerikanska*" *stråkkvartetten* och inte minst *Symfoni nr 9 "Från nya världen"*. Visst kan man höra att den något exotiska tonen (pentatoniska skalor) i dessa sena verk avslöjar nya erfarenheter, och här blir det intressant. Är detta en ren förälskelse och ivrig förmedling av nya musikaliska upptäckter, eller handlar det om en tonsättare som på fjärran ort längtar hem och lite plikttroget blandar sitt musikaliska modersmål med det han för-

väntas åstadkomma? Svaret är nog dubbelt. Dvořák själv fastslog tydligt att hans nionde symfoni "är och förblir tjeckisk musik." Samtidigt vet vi att han var mycket intresserad av den svarta befolkningens sånger och likaså indianernas. En spiritual som *Swing Lo, Sweet Chariot* blev en av Dvořáks favoriter och vill vi, så hör vi den redan i första satsens sidotema. Symfonin blev Dvořáks första verk skrivet på amerikansk jord och han gav själv verket titeln "*Från nya världen*" efter att ha blivit inspirerad under en festkonsert i samband med 400-årsfirandet av Amerikas upptäckt. Huvudtalaren beskrev då två nya världar; Columbus nya värld samt den nya musikvärld som man nu hoppades stå för dörren.

Mycket av styrkan i Dvořáks nionde och sista symfoni ligger i användandet av musikaliska motiv d.v.s. teman som återkommer och varieras. Efter en långsam inledning av första satsen, kommer det signallikande horn temat som sedan genomsyrar mycket av hela verket. Den andra och långsamma satsen har med sitt stillsamma solo i engelska hornet blivit en av orkesterlitteraturens mest älskade pärlor. Därefter väcks vi abrupt av det rafflande scherzot, vars mellandel i alla fall andas mer slavisk dans än amerikansk. Finalen som betecknas *con fuoco* (it. eldigt), bränns av genom ett pompöst marschtema som säkert gjort intryck på en och annan amerikansk filmmusikskapare ett sekel senare. Symfonin uruppfördes med stor framgång den 16 december 1893 av New York-filharmonikerna i Carnegie Hall. Verket räknades tidigare som symfoni nummer fem, men då utifrån publiceringsordning.

Mer om Musik i Uppland

På denna sida vill vi presentera något ur Musik i Upplands mångfacetterade vardag. Mona Gunnarsson, orkesterchef, berättar om studiebesök som vi har till orkestern.

Hur uppkom idén att bjuda in skolklasser till Uppsala Kammarorkesters repetitioner?

– Vi ville dels ge skolbarn en inblick i hur det är att vara professionell musiker och hur repetitionsarbetet inför en konsert fungerar, dels ville vi erbjuda ett tillfälle att lyssna på symfonisk musik, något som inte alla barn gjort. Vi vill visa dem att det här finns, helt enkelt, och att det är en arbetsplats som alla andra.

Hur går det till?

– Innan besöket skickar vi ut förhandsmaterial. Studiebesöket inleds med att vi berättar om hur en symfoniorkester är uppbyggd och lite om musiken de kommer att få höra. Några av musikerna presenterar sig och sitt

instrument. Sedan lyssnar barnen till en stunds repetition i stora konsertsalen och studiebesöket avrundas med en frågestund.

Vi har oftast haft besök av elever från mellanstadiet, men också från lågstadiet och även specialklasser från gymnasiet.

Hur har detta tagits emot av barnen, några speciella reaktioner?

– Veldig positivt. Vi har kö till studiebesöken. Några spontana kommentarer som jag inte glömmer: ”Det var det vackraste jag hört!” eller ”Det var som att vara i himlen”. Ibland känner man att barnen skulle vilja sitta kvar längre och lyssna. Efter sista studiebesöket fick vi två elvaåriga killar i publiken till orkesterkonserterna. Det är extra roligt!

Vad tror du att studiebesöken kan ge?

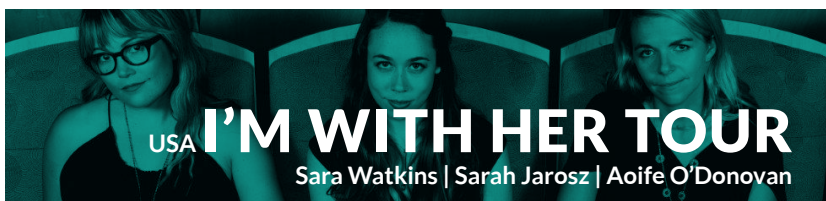
– Jag tror att den symfoniska orkesterklangen i den välklingande konsertsalen kan ge en mäktig upplevelse, en kontrast till mycket annat.

Jag tycker generellt att den klassiska musiken har för lite plats i media och definitivt i barns värld. Jag tror vidare att barn som lyssnar på eller själv utövar musik, klassisk eller annan angelägen musik, lär sig fokusera på ett bra sätt. Idag är det så mycket fokus på det visuella och musiken är mer som en ljudkuliss. Jag brukar ibland uppmana barnen att blunda när de lyssnar och känna efter vad musiken gör inom en, vilken känsla man får. Det är lite som en meditation att lyssna också inåt.

MUSIK I UPPLAND PRESENTERAR

fOLKMUSIKGALAN

UPPSALA 18 APRIL 2015

På lördag kl 18.00 i Stora salen Uppsala Konsert & Kongress
Biljettpris 275 kr

Uppsala Kammarsolister i närbild

Sommarkonsserter 9, 10, 11 juni kl 19.00
Kyrksalen, Frälsningsarmén, S:t Persgatan

Musik i Upplands kommande konserter

11 – 19 april Konserterkarusellen, turné i Uppsala län

Navarra, nordisk folkmusik

Tider och platser, se www.musikiuppland.se

Lördag 18 april 16.00

Carte Blanche, Trio X och hemliga gäster

Restaurangen, Uppsala Konsert & Kongress, *fri entré*

Arrangeras av Musik i Uppland och Uppsala Konsert & Kongress med stöd av Musikens Hus Vänner.

Lördag 18 april 18.00

Folkmusikgalan i Uppsala

Väsen (Sverige), I'm With Her Tour (USA), Dreamers' Circus (Danmark)

Stora salen, Uppsala Konsert & Kongress

Söndag 26 april 16.00

Sibeliushyllning, Uppsala Kammarorkester och Terés Löf, piano

Konserten, som är indelad i tre akter med två pauser, presenterar kammarmusik komponerad över en tidsperiod på 40 år.

Sal B, Uppsala Konsert & Kongress

Torsdag 7 maj 19.00

Sibeliushjubileum, Uppsala Kammarorkester. Paul Mägi, dirigent, Anders Larsson, baryton.

Sibelius: Ur Kung Kristian II, Sångers *Svarta rosor, Säf, säf, susa, Demanten på marssnön*, Symfoni nr 2

Stenhammar: *Florez och Blanzefflor*

Stora salen, Uppsala Konsert & Kongress

Tisdag 26 maj 19.00

Trio X och Nordiska Blåsarkvintetten

Sal B, Uppsala Konsert & Kongress

Musik i Uppland samarbetar med Vi-skogen

Utöver en blomma, som tack till våra artisters medverkan planterar Musik i Uppland fem träd i Vi-Skogen som en gåva till vår gemensamma jord.

Musik i Uppland, Box 3106, 750 03 Uppsala, tel. 018-17 19 20, info@musikiuppland.se

Länsmusikchef: Peter Waldemarsson 018-17 19 33

Orkesterchef: Mona Gunnarsson 018-17 19 36, mona.gunnarsson@musikiuppland.se

Orkesterassistent: Jens Norberg 018-17 19 24, jens.norberg@musikiuppland.se

Foto: Paul Mägi & Mona Gunnarsson - Stewen Quigley

Se Musik i Upplands aktiviteter också via facebook, twitter och youtube.

www.musikiuppland.se

**MU
SIK**
I UPPLAND